

KAIN I JEGO DZIEDZICTWO

Tekst przewodni: Rdz 4,7.

Zakres studium: Rdz 4; Hbr 11,4; Ap 6,9.

Część I: Przegląd

Wprowadzenie: Rdz 4, kolejny rozdział w historii ludzkości, opisuje pierwsze narodziny i związaną z nimi mesjańską nadzieję, a następnie pierwszy akt okrucieństwa i pierwszy przypadek śmierci człowieka. Wydarzenia te zapowiadają, jakie będzie życie ludzi po upadku - mianowicie będzie mieszaniną życia i śmierci. Radość narodzin miesza się z potwornością zbrodni. Struktura Rdz 4 ukazuje to napięcie w formie chiasmu przechodzącego od narodzin do zbrodni:

- A. Narodziny w rodzinie Adama i Ewy: Kain i Abel
- B. Zbrodnia: Kain
- C. Narodziny: Dziedzictwo Kaina i Lamecha
- B₁. Zbrodnia: Lamech
- A₁. Narodziny w rodzinie Adama i Ewy: Set

Struktura Rdz 4 zawiera szereg lekcji. Boże zbawienie toruje sobie drogę przez serię przeciwieństw między Kainem i Ablem - w ich imionach, ich zachowaniu i złożonych przez nich ofiar, a także między Kainem i Lamechem. Choć zbrodnie Kaina i Lamecha zajmują całą przestrzeń, rozdział jest spięty motywem nadziei - zaczyna się i kończy mesjańską obietnicą. Rozdział zaczyna się narodzinami Kaina, a kończy się narodzinami Seta. Podczas gdy narodziny Kaina prowadzą do porażki i mają ograniczony horyzont ludzkich osiągnięć i okrucieństwa, prowadząc do potopu, narodziny Seta przynoszą naprawę poprzedniej porażki i odnawiają Boży plan zbawienia, prowadząc do przetrwania ludzkości w historii oraz zbawienia.

Część II: Komentarz

Narodziny Kaina. Ewa skojarzyła narodziny Kaina z obecnością *JHWH*. Kobieta jako pierwsza wymienia to imię Boga. Wierzyła ona, że sam Bóg zstąpił i stał się Tym, którego urodziła: „Urodziłam mężczyznę-Jahwe”. To dosłowne tłumaczenie jest zgodne z gramatyką, gdyż imię Boga (*JHWH*) jest wprowadzone przez to samo słowo, *'et*, które poprzedza imię Kaina. Właściwie wszystkie imiona własne w tym wersecie - Ewy, Kaina i *JHWH* - są poprzedzone tym rodzajnikiem. Ponadto wyrażenie *'et qayin* („Kain”) jest paralelne z wyrażeniem *'et YHWH* (Jahwe). Te dwa wyrażenia występują obok siebie, mając równorzędne miejsce, a więc będąc nawzajem odzwierciedleniem jedno drugiego. Ponadto użycie słowa *'et* przed „Jahwe” kładzie silny akcent na imię Jahwe.

Ta identyfikacja wskazuje, co czuli i jak myśleli Adam i Ewa. Pamiętając obietnicę Rdz 3,15, Ewa sądziła, że urodziła Odkupiciela. Ellen G. White potwierdza tę interpretację: „Kiedy Adam i Ewa po raz pierwszy usłyszeli tę obietnicę, oczekiwali jej szybkiego wypełnienia się. Radośnie powitali swego pierworodnego syna, żywiąc nadzieję, że to właśnie on jest Wybawicielem” (Ellen G. White, *Życie Jezusa*, wyd. 16, Warszawa 2018, s. 22).

Przeczytaj Rdz 4,1-2. Omów znaczenie różnic między dwoma braćmi. Kain był pierworodnym, a Abel drugim synem. Imię „Kain” znaczy „pozyskać”, „posiąść”, podczas gdy imię „Abel” znaczy „opar”, „próżność”. Kain zabiera głos, ale Abel nie wypowiada ani słowa. Porównaj złożone przez nich ofiary (zob. poniżej).

Ofiara Kaina (Rdz 4,3-4). Podczas gdy Kain postanowił ofiarować jedynie „plony rolne” (Rdz 4,3), Abel „także złożył” swoją ofiarę (Rdz 4,4). W przeciwieństwie do ofiary Kaina, ofiara Abela była zgodna z Prawem, które wymagało, by ofiarować zwierzę jako ofiarę całopalną (Wj 29,39-41). Abel dostosował się do Bożego pouczenia, zaś Kain postanowił je zignorować. Ponadto porównanie dwóch aktów złożenia ofiary ukazuje pewną różnicę między nimi - podczas gdy Kain składa ofiarę „Panu”, Abel po prostu składa ofiarę. Odwołanie do „Pana” nie następuje w opisie ofiary Abela.

Ta drobna różnica ma istotne znaczenie, jako że odzwierciedla dwie fundamentalnie odmienne postawy wobec oddawania czci Bogu. Podczas gdy Kain postrzega swoją ofiarę jako swój dar dla Boga, Abel rozumie złożoną ofiarę jako przypomnienie Bożego daru dla niego. Kain postrzega swoją religię jako swoje dążenie wwyż do Boga, zaś Abel wierzy w to, że to Bóg zniża się do niego. Te przeciwstawne nastawienia umysłu mogą wyjaśniać także inną różnicę, mianowicie w doborze ofiary. Ofiara Abela sama w sobie nie była lepsza niż ofiara Kaina. W rzeczy samej, plody rolne ofiarowane przez Kaina mogły być lepszym produktem niż baranek złożony

w ofierze przez Abła. Różnica polegała na tym, że Abel wybrał ofiarę z *bekorot*, „pierwocin”, najlepszych jagniąt urodzonych w danym roku, zgodnie z prawem mojżeszowym (Wj 23,19), podczas gdy Kain złożył po prostu pierwsze lepsze plody rolne. Na tle poprzednich rozdziałów każda z tych ofiar przywołuje coś innego. Ofiara z plodów ziemi (*'adamah*) wskazuje na Rdz 3,19, kojarzonych z ludzkim wysiłkiem i perspektywą śmierci. Ofiara ze zwierzęcia wskazuje na Rdz 3,21 i daje obietnicą Bożej ochrony oraz perspektywę życia. Ofiara Kaina jest wyrazem ludzkich wysiłków, by dotrzeć do Boga. Ofiara Abła jest wyrazem ludzkiej potrzeby zbawienia danego przez Boga. Ponadto ofiara Abła wiązała się z obietnicą mesjańskiego Baranka w Rdz 3,15, który zostanie ofiarowany dla zbawienia ludzkości, podczas gdy ofiara Kaina była w gruncie rzeczy pustym rytuałem. Zwróć uwagę na podobne przeciwieństwo między ubiorem pozyskanym przez ludzi (Rdz 3,7), sporządzonym z figowych liści, a ubiorem przygotowanym przez Boga ze skóry zwierzęcia, co wskazuje na krwawą ofiarę (Rdz 3,21).

Zbrodnia Kaina. Użycie wyrażenia *wayyo 'mer qayin*, „rzekł Kain”, jest echem wyrażenia *wayyo 'mer YHWH 'el qayin*, „rzekł Pan do Kaina” (Rdz 4,6) i wskazuje, że Kain miał odpowiedzieć Bogu. Ale zamiast odpowiedzieć Bogu przez wiarę, Kain zwrócił się do swojego brata i zabił go (Rdz 4,8). Istotne jest to, że zbrodnia Kaina następuje natychmiast po zmianie w dialogu z przerwaniem dialogu pionowego na dialog poziomy. Mechanizm pierwszej zbrodni o podłożu religijnym jest w ten sposób zasugerowany. Gorliwcy religijni dopuszczają się zbrodni nie dlatego, że czują, iż mają rację. Zbrodnie fanatyzmu i religijnej nietolerancji biorą się raczej z odrzucenia Słowa Bożego. Kiedy wiara zostaje zastąpiona ludzkimi czynkami i władzą, zbrodnia jest nieuchronna. Kain zabił swojego brata nie dlatego, że czuł, iż ma rację, a Abel się myli, ale przeciwnie - dlatego, że Kain wiedział, iż jest zły, a jego brat sprawiedliwy (zob. 1 J 3,12).

Zbrodnia Lamecha. Istnieje także przeciwieństwo między zbrodnią Kaina a zbrodnią Lamecha. W przeciwieństwie do Kaina, Lamech idzie krok dalej w swoich morderczych zamiarach. Lamech przedstawia swoje mordercze zapędy jako pozytywne i wartościowe dokonania - wręcz szczyci się nimi. Podczas gdy Kain rozumiał, że powinien przemilczeć swoją zbrodnię, Lamech opiewa swoje zbrodnie w pieśni. Podczas gdy Kain zdawał sobie sprawę, że potrzebuje Bożego zmiłowania (Rdz 4,13-14), Lamech zupełnie lekceważy Boga i zamiast tego popisuje się przed swoimi żonami swoimi zbrodniczymi zamiarami jako czymś, za co oczekuje pochwały. Można tu zauważyć podobną zmianę paradygmatu, jak w przypadku Kaina - porażka w pionowej relacji (Bóg-człowiek) prowadzi do okrucieństwa wobec bliźniego. Lamech wychwala przeciwieństwo miłosierdzia i przebaczenia. Mówi o zemście i planuje kolejne morderstwa. Jego zemsta nosi potencjał nasilania się. Podczas gdy Kain miał zostać pomszczony siedmiokrotnie, Lamech domaga się siedemdziesięciosiedmiokrotnej pomsty (Rdz 4,24). Ciekawe, że Jezus stosuje podobną intensyfikację przebaczenia (Mt 18,21-22).

Narodziny Seta. Powtórzenie pierwszego wyrażenia opisującego narodziny Kaina (Rdz 4,1) sugeruje powrót do początku. Ponadto powtórzenie wyrażenia „jeszcze raz” w połączeniu z narodzinami Seta nawiązuje do słowa „jeszcze” związanego z narodzinami Abła (Rdz 4,2). Tak więc słowo „jeszcze” nawiązuje zerwaną linię historii w tym punkcie: Set zastępuje Abła. Znajduje to odzwierciedlenie także w znaczeniu imienia nowego syna - Seta - które to imię oznacza „postawiony zamiast”, jak wyjaśnia Ewa. Ponadto hebrajski czasownik *szat*, „wyznaczać”, opisujący „wyznaczenie potomka” Ewy, jest użyty w kontekście „wyznaczenia” czy „ustanowienia” (*szat*) „nieprzyjaźni” między wężem i kobietą (Rdz 3,15). To nawiązanie do Rdz 3,15 służy autorowi jako profetyczne wskazanie zbawienia dokonanego przez inkarnację Jezusa Chrystusa.

Pytanie do dyskusji i przemyślenia: Jak narodziny Seta wskazują na Jezusa Chrystusa?

Część III: Zastosowanie

Kain i Abel. Jakiej lekcji charakteru możemy nauczyć się z porównania Kaina i Abła? Kain przemawia, Abel milczy. Kain jest pierwszy, Abel drugi. Kain jest okrutny, Abel pada ofiarą. Z kim się utożsamiasz i dlaczego? Dlaczego Abel reprezentuje Bożych męczenników (Ap 6,9; 20,4)?

Ofiara dla Boga. Czego możemy się nauczyć o religii z porównania ofiary Kaina i ofiary Abła? Co jest ważniejsze - to, co otrzymujemy od Boga, czy to, co Mu dajemy? Dlaczego jedyny sposób zdobycia zbawienia to przyjęcie go w darze od Boga?

Gniew Kaina. Przeczytaj Rdz 4,6-7 i Mt 5,21-26. Dlaczego Kain odczuwał gniew? Przypomnij sobie, kiedy ostatnio odczuwałeś gniew, przemyśl to i odpowiedz sobie na pytania: Jak gniew prowadzi do morderstwa? Dlaczego religijna porażka Kaina doprowadziła do porażki jego więzi z bratem? Dlaczego religijna gorliwość często prowadzi do zbrodni? Jakiej lekcji panowania nad sobą możemy się nauczyć z Bożego pouczenia skierowanego do Kaina?

Zbrodnie Lamecha. Porównaj zbrodnię Kaina ze zbrodniami Lamecha. W jakim sensie są one podobne co do procesu degradacji? Jak różnią się głębią degradacji? Czego uczy nas fakt, iż Lamech doceniał piękno

poetyckiej formy i wrażliwość swoich synów na muzykę? Czy wykształcenie i wrażliwość na sztukę chroni przed nikczemnością? Omów tę kwestię. Jakie dowody z dziejów ludzkości świadczą, że jest inaczej?

Narodziny Seta. Kiedy Kain zabił Abła, Bóg wzbudził kolejnego sprawiedliwego potomka, Seta, przez którego miał się spełnić Jego zamiar odkupienia ludzkości. Czego uczy nas ta zmiana planów o wytrwałym dążeniu Boga do zbawienia człowieka oraz gotowości działania dla ludzi mimo ich słabości i upadków?